

Rapport

PRINSJESDAGPEILING 2017

Forum voor Democratie wint terrein, PVV zakt iets terug

14 september 2017

I&O Research Prinsjesdagpeiling september 2017

Forum voor Democratie wint terrein, PVV zakt iets terug

- Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, is de VVD opnieuw de grootste partij met 30 zetels.
- Opvallend is de verschuiving aan de rechterflank. De PVV verliest drie zetels ten opzichte van de peiling in juni en is daarmee terug op haar huidige zetelaantal (20). Forum voor Democratie stijgt, na de verdubbeling in juni, door tot 9 zetels nu. Verder zijn er geen opvallende verschuivingen in vergelijking met drie maanden geleden.

Zes op de tien Nederlanders voor ruimere bevoegdheden inlichtingendiensten

- Begin september werd bekend dat een raadgevend referendum over de 'aftapwet' een stap dichterbij is gekomen. Met deze wet krijgen Nederlandse inlichtingendiensten meer mogelijkheden om gegevens van internet te verzamelen, bijvoorbeeld om terroristen op te sporen. Tegenstanders vrezen dat ook gegevens van onschuldige burgers worden verzameld en bewaard.
- Hoewel het dus nog niet zeker is of het referendum doorgaat, heeft I&O Research gepeild wat Nederlanders nu zouden stemmen. Van de kiezers die (waarschijnlijk) gaan stemmen, zijn zes op de tien vóór ruimere bevoegdheden van de inlichtingendiensten. Een kwart staat hier negatief tegenover. Een op de zes kiezers weet het nog niet.
- 65-plussers zijn het vaakst voorstander (71 procent), terwijl jongeren tot 34 jaar duidelijk verdeeld zijn.
- Kiezers van VVD, PVV en de christelijke partijen CU, SGP en CDA zijn in ruime meerderheid voorstander van de nieuwe wet. Degenen die bij de verkiezingen in maart op GroenLinks en Forum voor Democratie stemden, zijn per saldo tegen.

Helft Nederlanders (overwegend) positief over doorontwikkeling Lelystad Airport

- De helft van de Nederlanders staat (overwegend) positief tegenover de doorontwikkeling van Lelystad Airport tot passagiersluchthaven. Een op de zes Nederlanders staat hier overwegend tot zeer negatief tegenover. Twee op de tien Nederlanders nemen een middenpositie in. De rest (14 procent) weet het niet of heeft geen uitgesproken mening.
- Binnen een straal van 30 kilometer tot de luchthaven is 52 procent (overwegend) positief, tegenover 26 procent (overwegend) negatief. Het aandeel dat zeer negatief staat tegenover de uitbreiding van Lelystad Airport is hier hoger dan elders.

Omwonenden verwachten meer overlast van Lelystad Airport

- Binnen een straal van 30 kilometer verwacht bijna twee derde van de bewoners (64 procent) dat zij de komende jaren meer overlast van vliegtuigen zullen ervaren. Dit aandeel neemt af, naarmate men verder van Lelystad Airport woont. Hierbij geldt wel de kanttekening dat we niet hebben gecorrigeerd voor de nabijheid en ontwikkeling van andere luchthavens, zoals Schiphol, Eindhoven en Rotterdam/Den Haag.

Nederlanders per saldo voorstander van gekozen burgemeester

- Nederlanders zijn per saldo voorstander van de gekozen burgemeester. Net als in februari is 46 procent vóór rechtstreekse verkiezing van de burgemeester door inwoners. Een kwart van de Nederlanders is hierop tegen.

(tekst loopt door op volgende pagina)

Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van ***I&O Research*** als bron.

Bekendheid Segers, Kuzu en Klaver duidelijk toegenomen

- Mark Rutte en Geert Wilders zijn net als in 2016 de bekendste politici. Alexander Pechtold staat nu op plek drie, een positie die vorig jaar werd bezet door Diederik Samsom, de voormalige leider van de PvdA. Diens opvolger, Lodewijk Asscher, wordt ook door vrijwel iedereen (95 procent) genoemd.
- Duidelijk zichtbaar is de toegenomen bekendheid van enkele politici: Gert-Jan Segers (+42 procentpunt), Tunahan Kuzu (+20 procentpunt) en Jesse Klaver (+17 procentpunt).

Waardering voor Klaver, Asscher en Van der Staaij gedaald

- Van de landelijk actieve politici is Mark Rutte (6,0) de meest gewaardeerde politicus, gevolgd door Gert-Jan Segers (5,9) en Alexander Pechtold (5,8).
- Voor enkele politici is de waardering enigszins teruggelopen: Kees van der Staaij zakt terug van 5,7 naar 5,1, Jesse Klaver van 6,0 naar 5,4 en Lodewijk Asscher van 6,0 naar 5,5. Asscher had zich vorig jaar nog niet gekandideerd als PvdA-lijsttrekker. Doorgaans zijn ministers populairder dan lijsttrekkers. Een ander verschil met een jaar geleden is dat de cijfers mede zijn beïnvloed door de campagne in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart van dit jaar.
- Een kleine plus is te noteren voor Tunahan Kuzu (+0,6) en Marianne Thieme (+0,4).

Verantwoording

Dit blijkt uit landelijk representatief onderzoek van I&O Research onder 2.521 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van donderdag 7 september tot en met maandag 11 september 2017. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017.

Meer informatie

Gerben Huijgen, 06-25048610

Laurens Klein Kranenburg, 053-4825025

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. I&O Research Prinsjesdagpeiling september 2017

1.1 Forum voor Democratie wint terrein, PVV zakt iets terug

Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, is de VVD opnieuw de grootste partij met 30 zetels. Opvallend is de verschuiving aan de rechterflank. De PVV verliest drie zetels ten opzichte van de peiling in juni en is daarmee terug op haar huidige zetelaantal (20). Forum voor Democratie stijgt, na de verdubbeling in juni, door tot 9 zetels nu. Verder zijn er geen opvallende verschuivingen in vergelijking met drie maanden geleden.

De formerende partijen (VVD, CDA, D66 en ChristenUnie) staan op 70 zetels, zes minder dan bij de verkiezingen in maart.

Tabel 1 Zetelpeiling

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"
Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.936). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

	PEILING							
	TK 2017		Percentage		Zetels		+/-	
	%	Zetels	18-6	11-9	18-6	11-9	t.o.v. TK17	t.o.v. 18-6
VVD	21,3	33	20,4	19,5	31	30	-3	-1
PVV	13,1	20	15,2	12,8	23	20	0	-3
CDA	12,4	19	10,5	10,4	16	16	-3	0
D66	12,2	19	12,6	12,0	19	18	-1	-1
GroenLinks	9,1	14	9,7	9,7	15	15	+1	0
SP	9,1	14	8,0	7,9	12	12	-2	0
PvdA	5,7	9	6,5	6,0	10	9	0	-1
ChristenUnie	3,4	5	3,9	4,3	6	6	+1	0
PvdD	3,2	5	3,3	4,1	5	6	+1	+1
50 Plus	3,1	4	2,6	2,8	4	4	0	0
SGP	2,1	3	2,2	2,2	3	3	0	0
DENK	2,1	3	1,7	1,8	2	2	-1	0
Forum voor Democratie	1,8	2	3,1	5,9	4	9	+7	+5
Piratenpartij	0,3	0	0,2	0,4	0	0	0	0
Artikel 1	0,3	0	0,2	0,3	0	0	0	0
Andere partij	0,9	0	0,1	0,0	0	0	0	0
TOTAAL	100	150	100	100	150	150		

Bron: I&O Research, 11 september 2017

1.2 Bekendheid Segers, Kuzu en Klaver duidelijk toegenomen

Net als vorig jaar rond Prinsjesdag hebben we Nederlanders gevraagd welke politici zij kennen, al is het alleen maar van naam.¹ Mark Rutte en Geert Wilders zijn net als in 2016 de bekendste politici. Alexander Pechtold staat nu op plek drie, een positie die vorig jaar werd bezet door Diederik Samsom, de voormalige leider van de PvdA. Diens opvolger, Lodewijk Asscher, wordt ook door vrijwel iedereen (95 procent) genoemd (tabel 2).

Duidelijk zichtbaar is de toegenomen bekendheid van enkele politici: Gert-Jan Segers (+42 procentpunt), Tunahan Kuzu (+20 procentpunt) en Jesse Klaver (+17 procentpunt). Voor alle drie geldt dat zij pas relatief kort politiek leider van hun partij zijn.² Segers en Klaver hebben daarnaast veel media-aandacht gekregen door hun rol in de verkiezingscampagne en de daaropvolgende formatiebesprekingen.

Tabel 2

Bekendheid landelijke politici (%)

	2016	2017	VERSCHIL
Mark Rutte	96%	98%	1%
Geert Wilders	96%	98%	2%
Alexander Pechtold	92%	96%	3%
Lodewijk Asscher	90%	95%	5%
Jesse Klaver	77%	95%	17%
Emile Roemer	91%	95%	4%
Sybrand Buma	85%	92%	7%
Henk Krol	85%	90%	5%
Marianne Thieme	81%	88%	7%
Halbe Zijlstra	77%	78%	1%
Kees van der Staaij	60%	68%	8%
Gert-Jan Segers	26%	68%	42%
Tunahan Kuzu	29%	49%	20%
GEEN VAN DEZE	1%	1%	0%

Bron: I&O Research, 11 september 2017.

Door afronding tellen percentages soms niet op tot 100 procent.

¹ De volledige vraag luidde: "Welke van onderstaande politici kent u, al is het alleen maar van naam?"

² Segers is sinds 10 november 2015 fractievoorzitter, Klaver sinds 12 mei 2015 en Kuzu (ex-PvdA-Kamerlid) richtte in 2015 DENK op.

1.3 Mark Rutte meest gewaardeerde landelijke politicus

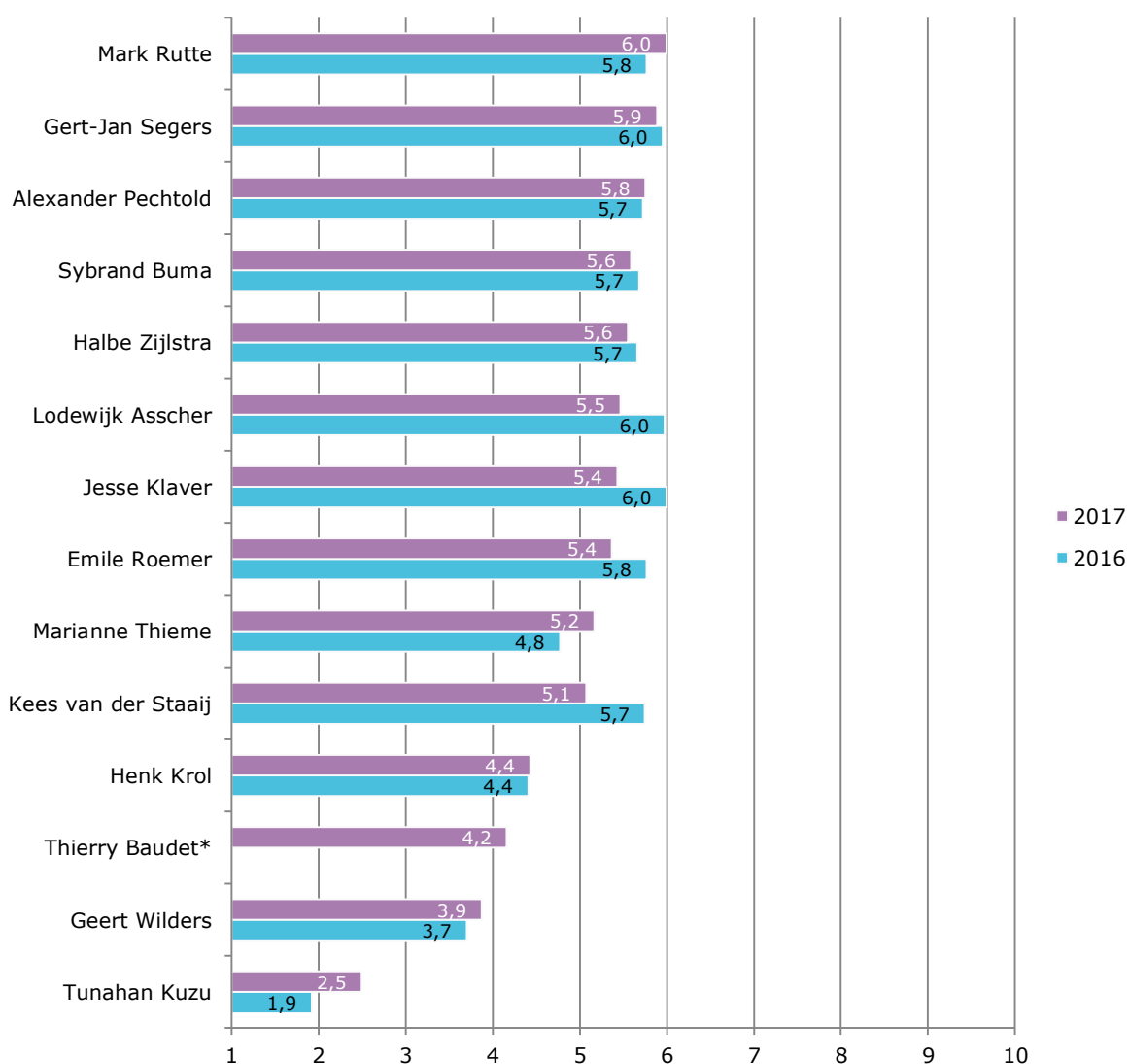
Waardering voor Klaver, Asscher en Van der Staaij gedaald

Van de landelijk actieve politici is Mark Rutte (6,0) de meest gewaardeerde politicus, gevolgd door Gert-Jan Segers (5,9) en Alexander Pechtold (5,8).

Voor enkele politici is de waardering enigszins teruggelopen: Kees van der Staaij zakt terug van 5,7 naar 5,1, Jesse Klaver van 6,0 naar 5,4 en Lodewijk Asscher van 6,0 naar 5,5. Asscher had zich vorig jaar nog niet gekandideerd als PvdA-lijsttrekker. Doorgaans zijn ministers populairder dan lijsttrekkers. Een ander verschil met een jaar geleden is dat de cijfers mede zijn beïnvloed door de campagne in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart. Een kleine plus is te noteren voor Tunahan Kuzu (+0,6) en Marianne Thieme (+0,4).

Figuur 1

Waardering politici 2016-2017 (rapportcijfer 1-10)

Bron: I&O Research, 11 september 2017. * Thierry Baudet was in 2016 nog niet als politiek leider in de vragenlijst opgenomen.

1.4 Nederlanders per saldo voorstander van gekozen burgemeester

Nederlanders zijn per saldo voorstander van de gekozen burgemeester. Net als in februari is 46 procent vóór rechtstreekse verkiezing van de burgemeester door inwoners. Een kwart van de Nederlanders is hierop tegen (tabel 3). Laag- en middelbaar opgeleiden zijn per saldo voorstander van de gekozen burgemeester, terwijl hoogopgeleiden verdeeld zijn (figuur 2).

Tabel 3

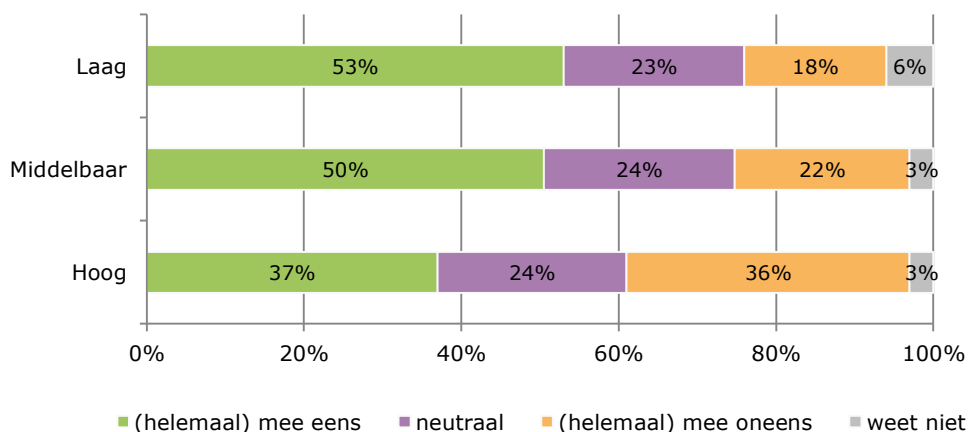
“De burgemeester moet rechtstreeks door de burgers worden gekozen.”

	FEB-17	SEPT-2017
(helemaal) eens	46%	46%
neutraal	23%	24%
(helemaal) oneens	28%	26%
weet niet	3%	4%
TOTAAL	100%	100%

Bron: I&O Research, 11 september 2017

Figuur 2

Steun voor gekozen burgemeester naar opleidingsniveau

Bron: I&O Research, 11 september 2017

1.5 Meerderheid voorstander van referenda, vooral op lokaal niveau

Evenals in februari is een meerderheid van de Nederlanders *in het algemeen* voorstander van het inzetten van referenda om kiezers mee te laten beslissen over politieke onderwerpen. Dit geldt in sterkere mate voor referenda op gemeenteniveau dan voor landelijke referenda (tabel 4). Wel zien we dat hoogopgeleiden anders denken over het nut van referenda dan laag- en middelbaar opgeleiden. Dit is vooral zichtbaar bij de wenselijkheid van referenda in het algemeen en in de landelijke politiek. Bij gemeentelijke onderwerpen zijn ook hoogopgeleide kiezers in meerderheid voorstander van het inzetten van een referendum.

Tabel 4**Steun voor referenda**

In hoeverre bent u voor- of tegenstander van het inzetten van het referendum om kiezers mee te laten beslissen over politieke onderwerpen... (totaal en naar opleidingsniveau)

	FEB-17	SEPT-17	LAAG	MIDDEN	HOOG
... IN HET ALGEMEEN?					
Voorstander	54%	58%	66%	60%	49%
Tegenstander	42%	38%	26%	35%	49%
Weet ik niet	4%	5%	8%	4%	2%
... IN DE LANDELIJKE POLITIEK?					
Voorstander	50%	54%	61%	59%	44%
Tegenstander	46%	41%	31%	37%	54%
Weet ik niet	3%	4%	8%	4%	1%
... IN DE GEMEENTELIJKE POLITIEK?					
Voorstander	70%	68%	68%	71%	63%
Tegenstander	27%	28%	23%	25%	36%
Weet ik niet	3%	4%	8%	4%	2%

Bron: I&O Research, 11 september 2017

Meerderheid tegenstanders referendum EU-lidmaatschap Nederland geslonken

Bijna de helft van de Nederlanders zien het referenduminstrument als een goede aanvulling op de democratie. Wederom is de steun hiervoor het grootst onder laag- en middelbaar opgeleiden. De kloof tussen verschillende opleidingsgroepen is vooral zichtbaar bij de vraag of er een landelijk referendum moet komen over het EU-lidmaatschap van Nederland. Een derde van de Nederlanders (32 procent) is hier voorstander van. De groep tegenstanders is gedaald van 58 procent in februari naar 51 procent nu. Per saldo zijn Nederlanders dus nog steeds tegen een 'EU-referendum', maar in mindere mate dan in februari het geval was. Van de laagopgeleiden is 45 procent voor een dergelijk referendum, tegen 19 procent van de hoogopgeleiden (tabel 5).

Tabel 5

Stellingen over referenda (totaal en naar opleidingsniveau)

	FEB-17	SEPT-17	LAAG	MIDDEN	HOOG
Een referendum is een goede aanvulling op de huidige democratie					
Eens	47%	49%	52%	52%	43%
Neutraal	17%	20%	21%	20%	18%
Oneens	34%	29%	20%	26%	38%
Weet ik niet	2%	3%	7%	2%	1%
Er moet een landelijk referendum komen over de vraag of Nederland lid moet blijven van de EU					
Eens	28%	32%	45%	34%	19%
Neutraal	12%	14%	16%	16%	10%
Oneens	58%	51%	32%	47%	70%
Weet ik niet	2%	4%	6%	3%	1%

Bron: I&O Research, 11 september 2017

1.6 Referendum 'aftapwet'

Begin september werd bekend dat een raadgevend referendum over de 'aftapwet' een stap dichterbij is gekomen.³ Met deze wet krijgen Nederlandse inlichtingendiensten meer mogelijkheden om gegevens van internet te verzamelen, bijvoorbeeld om terroristen op te sporen. Tegenstanders vrezen dat ook gegevens van onschuldige burgers worden verzameld en bewaard.

De volgende fase bestaat uit het verzamelen van minstens 300.000 handtekeningen. Hiervoor hebben de initiatiefnemers zes weken de tijd (t/m 16 oktober). Pas daarna beslist de Kiesraad of het referendum definitief doorgaat.⁴

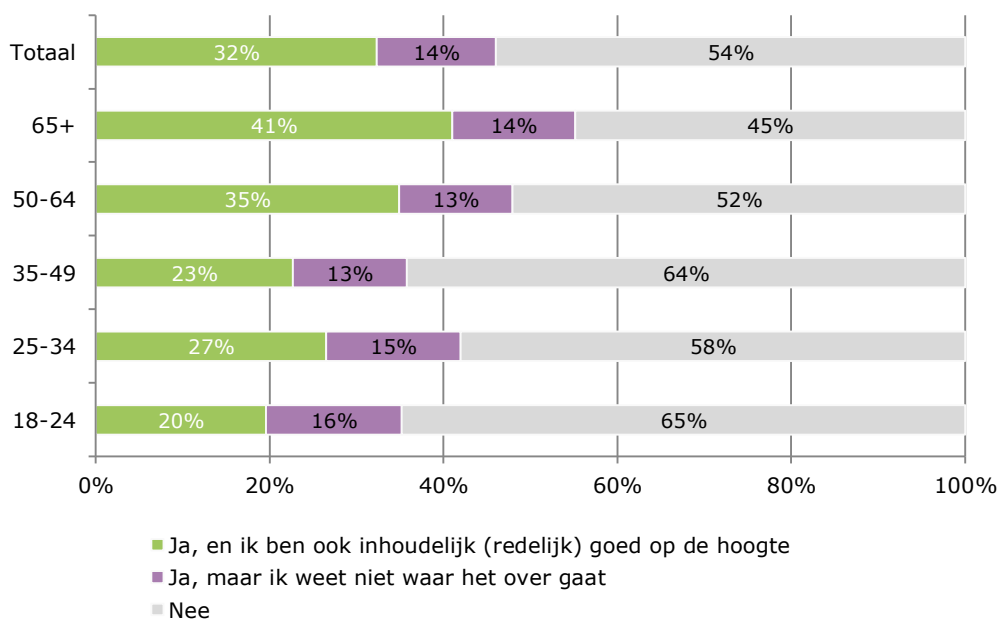
Bekendheid referendum: ouderen meest op de hoogte

Allereerst is aan kiezers de vraag gesteld of zij iets hebben meegekregen van dit referenduminitiatief en of zij weten waar het over gaat.⁵ Grofweg een derde van de Nederlanders heeft hiervan gehoord én is inhoudelijk (redelijk) goed op de hoogte. Met name ouderen zijn naar eigen zeggen goed op de hoogte, jongeren in de leeftijdsgroep van 18 tot 24 jaar het minst (figuur 3).

Verder zijn mannen (41 procent) beter op de hoogte dan vrouwen (23 procent). Ook hoogopgeleiden (37 procent) zijn vaker bekend met het referendum dan laagopgeleiden (27 procent), maar dit verschil is minder groot dan bij leeftijd.

Figuur 3

Bekendheid met initiatief tot referendum over 'aftapwet' (naar leeftijd)

³ Zie: <https://nos.nl/artikel/2190836-kiesraad-referendum-aftapwet-stap-dichterbij.html> (geraadpleegd 14 september 2017).

⁴ Deze toelichting is vooraf ook aan respondenten getoond.

⁵ Na de inleiding met informatie over het referendum kregen respondenten de volgende vraag voorgelegd: Heeft u iets gezien, gehoord of gelezen over dit initiatief om een referendum te organiseren?

Opkomstintentie jongeren blijft achter

Als het referendum doorgang zou vinden, zegt 44 procent van de Nederlanders 'zeker' te gaan stemmen.⁶ De opkomst onder jongeren (18-24 jarigen) blijft daarbij duidelijk achter bij de rest. Van de jongeren zou ruim een kwart (27 procent) 'zeker' gaan stemmen, tegen ruim vier op de tien uit de andere leeftijdsgroepen (tabel 6).

Tabel 6

Opkomstintentie referendum 'aftapwet'

'Stel dat het referendum over deze wet definitief doorgaat. Zou u dan gaan stemmen?' (totaal en naar leeftijd)

	18-24	25-34	35-49	50-64	65+	TOTAAL
Zeker wel	27%	44%	44%	45%	45%	44%
Waarschijnlijk wel	36%	37%	32%	29%	31%	31%
Waarschijnlijk niet	7%	5%	6%	9%	7%	7%
Zeker niet	6%	2%	4%	7%	7%	6%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	20%	12%	13%	9%	10%	11%
Ik heb geen stemrecht	4%	0%	0%	0%	0%	0%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: I&O Research, 11 september 2017

Zes op de tien Nederlanders voor ruimere bevoegdheden inlichtingendiensten

Hoe zouden Nederlanders stemmen, als er vandaag een referendum over de 'aftapwet' zou plaatsvinden? Van de kiezers die (waarschijnlijk) gaan stemmen, zijn zes op de tien vóór ruimere bevoegdheden van de inlichtingendiensten. Een kwart staat hier negatief tegenover. Een op de zes kiezers weet het nog niet. Degenen die (waarschijnlijk) niet gaan stemmen, hebben we de vraag voorgelegd welke keuze zij zouden maken, als het verplicht zou zijn om te stemmen. Ook hier zien we dat Nederlanders per saldo voorstander zijn van de 'aftapwet', al heeft een derde van deze groep geen uitgesproken mening (tabel 7). 65-plussers zijn het vaakst voorstander (71 procent), terwijl jongeren tot 34 jaar duidelijk verdeeld zijn (figuur 4).

Kiezers van VVD, PVV en de christelijke partijen CU, SGP en CDA zijn in ruime meerderheid voorstander van de nieuwe wet. Degenen die bij de verkiezingen in maart op GroenLinks en Forum voor Democratie stemden, zijn per saldo tegen (figuur 5).

Tabel 7

Steun voor ruimere bevoegdheden inlichtingendiensten (naar opkomstintentie)

'Stel dat u vandaag zou moeten stemmen in het referendum. Zou u dan voor of tegen de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 stemmen? Bent u voor of tegen ruimere bevoegdheden van de inlichtingendiensten?'

	ZOU ZEKER / WAARSCHIJNLIJK STEMMEN	OVERIG (STEL DAT HET VERPLICHT IS OM TE STEMMEN)
Voor ruimere bevoegdheden	60%	48%
Tegen ruimere bevoegdheden	24%	16%
Weet ik niet	17%	36%
TOTAAL	100%	100%

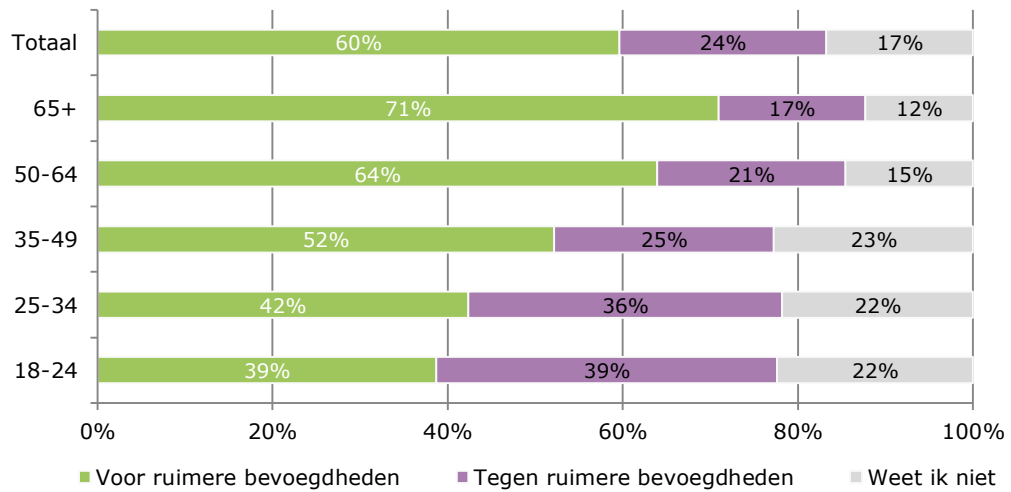
Bron: I&O Research, 11 september 2017

⁶ Omdat panelleden doorgaans meer (politiek) betrokken zijn dan anderen is hier waarschijnlijk sprake van een overschatting.

Figuur 4

Steun voor ruimere bevoegdheden inlichtingendiensten (naar leeftijd)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.901)

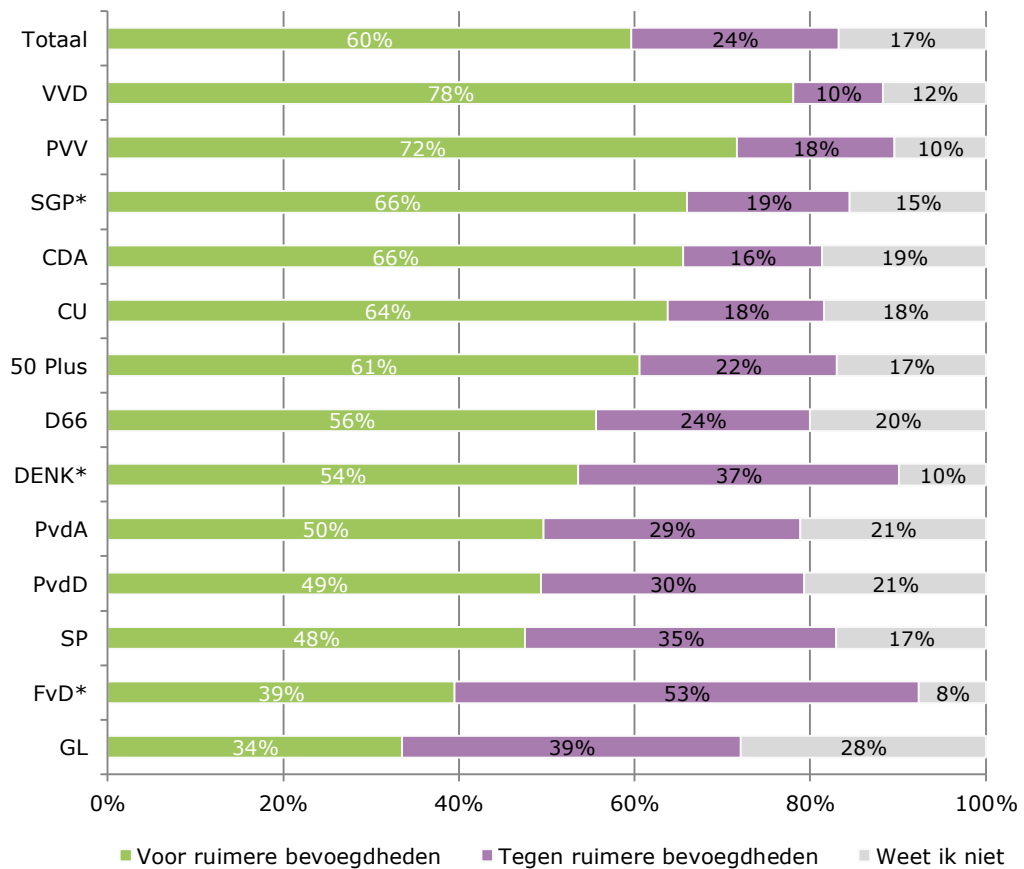

Bron: I&O Research, 11 september 2017

Figuur 5

Steun voor ruimere bevoegdheden inlichtingendiensten (naar stemgedrag TK 2017)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.901)

Bron: I&O Research, 11 september 2017. * Cijfer indicatief (minder dan 50 respondenten).

1.7 Ontwikkeling Lelystad Airport

Lelystad Airport is op dit moment een klein vliegveld dat vooral voor les- en rondvluchten wordt gebruikt. In 2015 is besloten om Lelystad Airport verder te ontwikkelen tot een luchthaven voor passagiersvliegtuigen. Hiervoor worden onder meer de start- en landingsbanen verlengd en verbreed. Ook komt er een nieuwe passagiersterminal. Verwacht wordt dat Lelystad Airport medio 2019 open kan gaan voor vakantievluchten. In eerste instantie gaat het om 2.000 tot 4.000 vluchten per jaar. De luchthaven kan daarna in fasen doorgroeien tot maximaal 45.000 vliegbewegingen per jaar vanaf 2033. Dat zijn ongeveer 61 vliegtuigen per dag.⁷

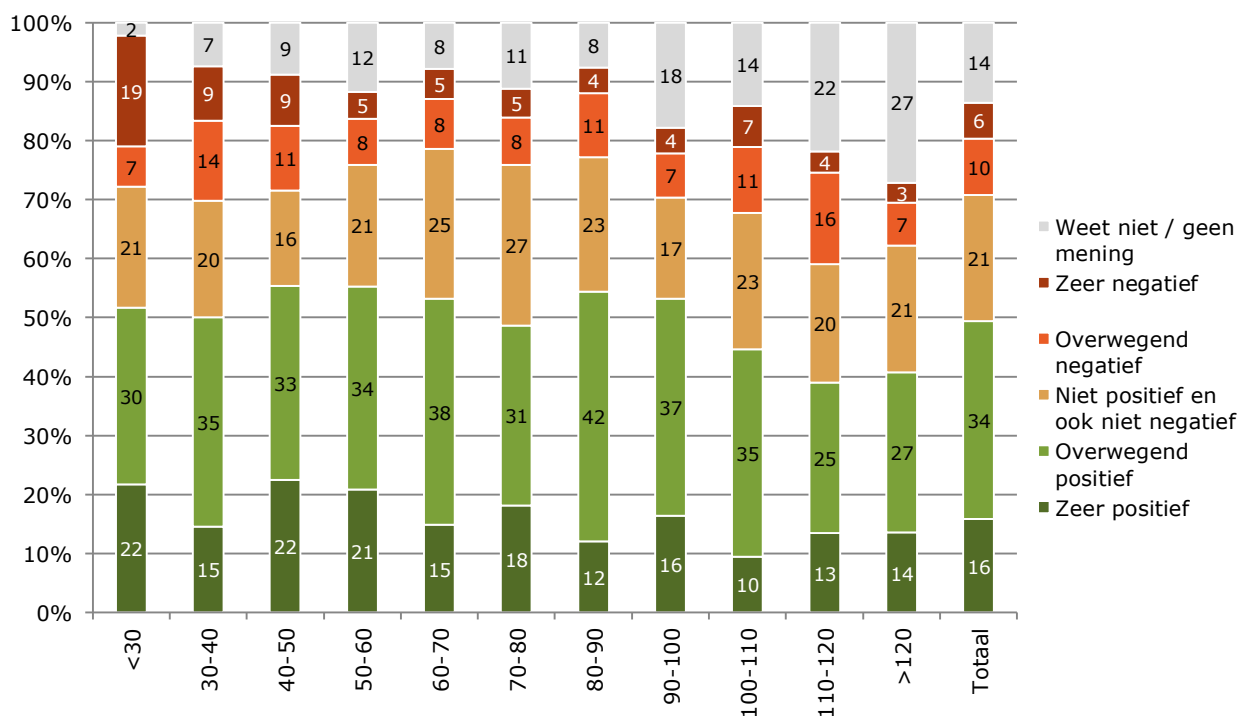
Helft Nederlanders (overwegend) positief over doorontwikkeling Lelystad Airport

De helft van de Nederlanders staat (overwegend) positief tegenover de doorontwikkeling van Lelystad Airport tot passagiersluchthaven (figuur 6). Een op de zes Nederlanders staat hier overwegend tot zeer negatief tegenover. Twee op de tien Nederlanders nemen een middenpositie in. De rest (14 procent) weet het niet of heeft geen uitsproken mening.

Binnen een straal van 30 kilometer tot de luchthaven is 52 procent (overwegend) positief, tegenover 26 procent (overwegend) negatief. Het aandeel dat zeer negatief staat tegenover de uitbreiding van Lelystad Airport is hier hoger dan elders.

Figuur 6

Wat vindt u in het algemeen van het besluit om passagiersvluchten toe te laten vanaf Lelystad Airport? (naar afstand tot Lelystad Airport in kilometer)

Bron: I&O Research, 11 september 2017

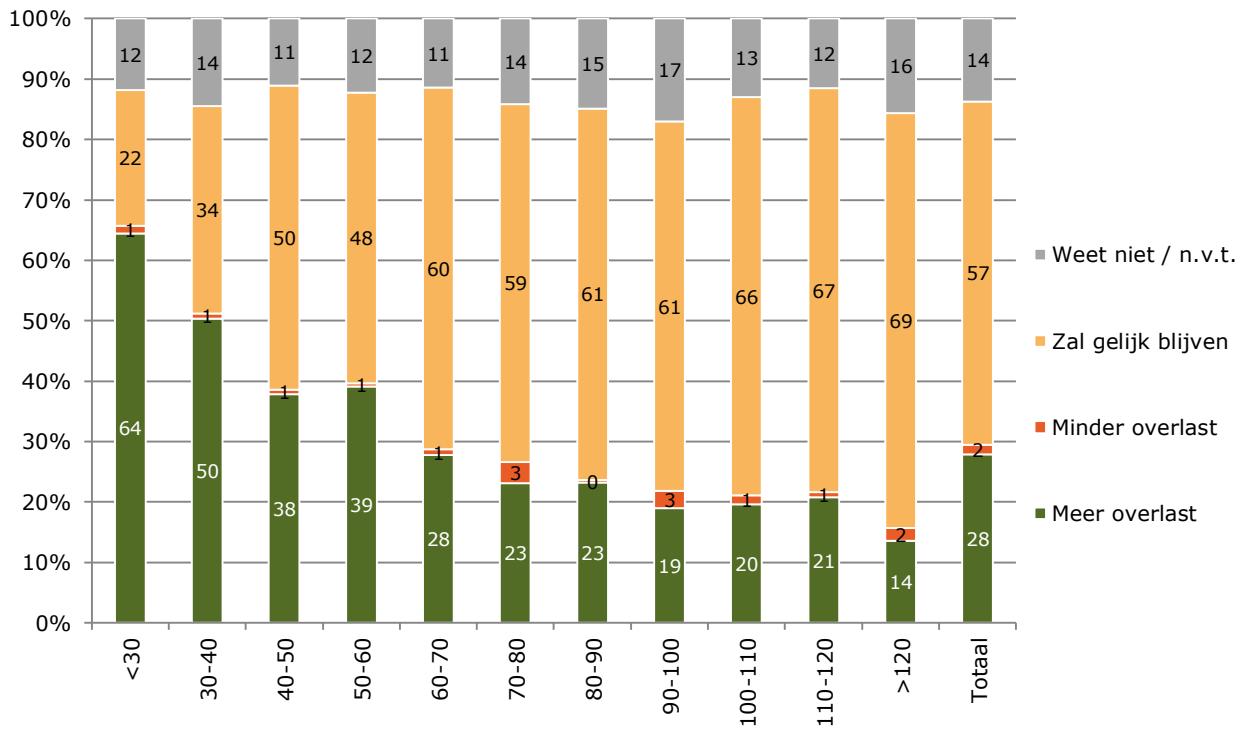
⁷ Deze toelichting is ook aan respondenten gegeven, voordat zij de vragen over Lelystad Airport hebben beantwoord.

Omwonenden verwachten meer overlast van Lelystad Airport

Verder hebben we gevraagd in hoeverre men de komende jaren meer of minder overlast van vliegtuigen verwacht in zijn of haar omgeving. Binnen een straal van 30 kilometer verwacht bijna twee derde van de bewoners (64 procent) dat zij in de nabije toekomst meer overlast van vliegtuigen zullen ervaren. Dit aandeel neemt af, naarmate men verder van Lelystad Airport woont (figuur 7 en 8). Hierbij geldt wel de kanttekening dat we niet hebben gecorrigeerd voor de nabijheid en ontwikkeling van andere luchthavens, zoals Schiphol, Eindhoven en Rotterdam/Den Haag.

Figuur 7

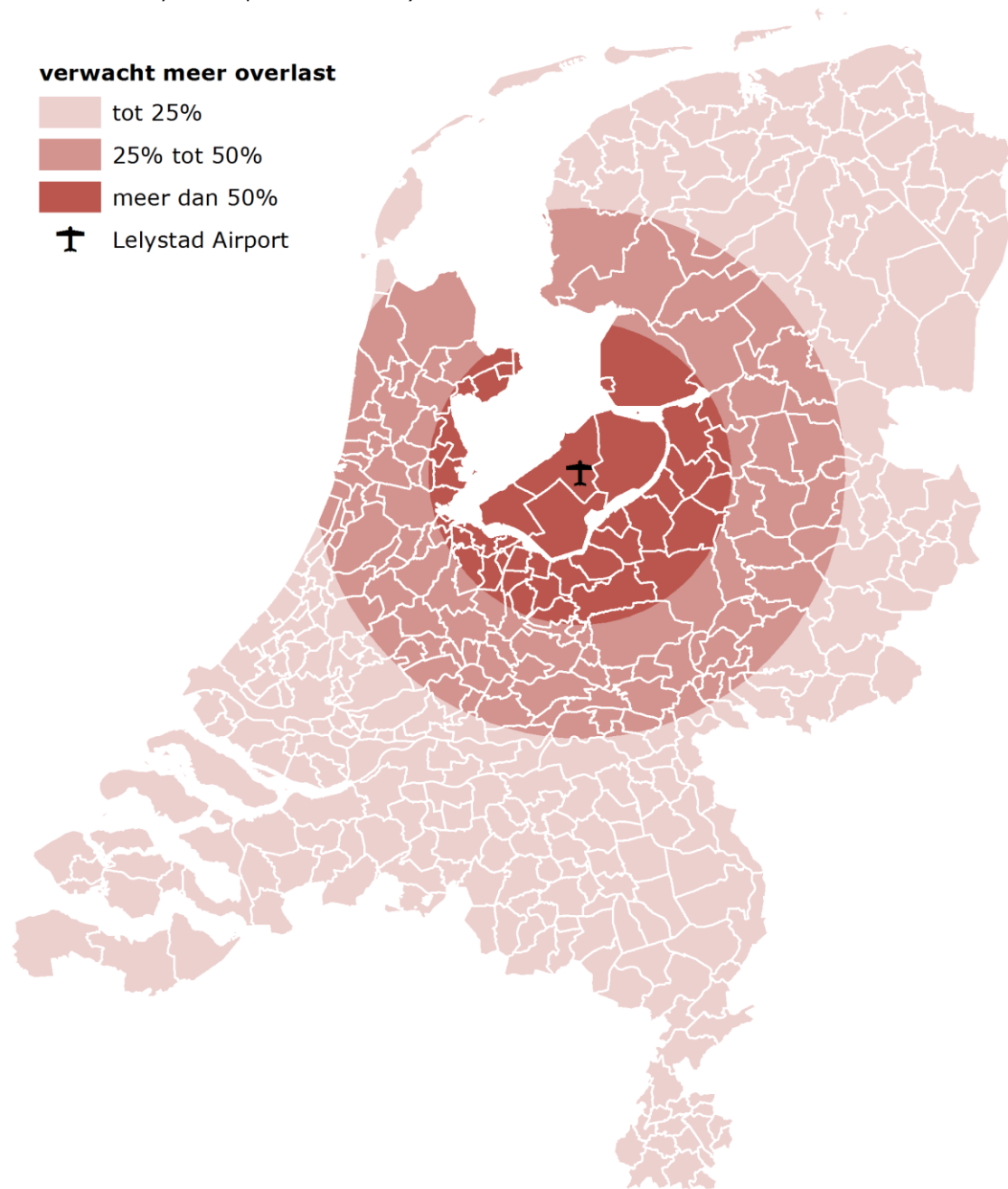
Verwacht u in de komende jaren **meer** of **minder** overlast van vliegtuigen in uw omgeving?
(naar afstand tot Lelystad Airport in kilometer)

Bron: I&O Research, 11 september 2017

Figuur 8

Verwacht u in de komende jaren **meer** of **minder** overlast van vliegtuigen in uw omgeving?
(naar afstand tot Lelystad Airport in kilometer)⁸

Bron: I&O Research, 11 september 2017

⁸ Voor elke respondent is de afstand van zijn of haar woonplaats (o.b.v. 4-cijferige postcode) tot Lelystad Airport bepaald. Vervolgens zijn klassen van 10 kilometer gecreëerd, m.u.v. de eerste en laatste categorie. Het betreft dus een gestileerde weergave.

2. Onderzoeksverantwoording

I&O Research heeft een landelijk representatief onderzoek uitgevoerd onder 2.521 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van donderdag 7 tot en met maandag 11 september 2017.

Het grootste deel van de deelnemers (95 procent) is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.387). Daarnaast zijn 134 deelnemers (5 procent) via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 2 procent. Bij de score voor de VVD (19,5 procent) is er bijvoorbeeld sprake van een marge van plus of min 1,8 procent. Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we stellen dat de VVD scoort tussen de 17,7 en 21,3 procent. In zetels vertaald betekent dat we – in het geval van de VVD – een verschuiving van drie of meer zetels als significant beschrijven. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2016).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.